

ר' צבי הבר

שיעור בגדים לסוגיהם בטומאות השונות סוגיות הגمراה בשבת כו-כז לשיטת רש"י

- א. הקדמה
- ב. דין טומאות נגעים - הסוגיה וקשייה
- ג. הסבר מהלך הגمراה ויישוב הקשייתו
- ד. היחס בין הטומאות השונות - מהלך הסוגיה
- ה. סיכום

א. הקדמה

המשנה בפרק שני דנה בסוגי הפטילות והשמנים הרואים להדלקה בשבת. בהקשר זה נאמר המשנה וברירתה ש"כל היוציא מן העץ אין מدلיקין בו אלא פשתן". בעקבות מימרה זו דנה הגمراה (שבת כו, א - כז, ב) לגבי אורחא, בדיני טומאות בגדים, בהם לפשתן יש מעמד מיוחד בגין יותר "היוציאים מן העץ".

סוגיות הגمراה מורכבות במקצת, כיון שהיא דנה במספר טומאות ובמספר דעתות של תנאים ושל אמראים, ולא קל להפריד בין השיטות ובין נושאי הדיון. ישנו גם קושי גדול במהלך הגمراה. ניתוח של המהלך בדרך הלימוד האופיינית למלכים מעין אלו קשה עד מאד, ורחוק מהבנה פשטנית.

במאמר זה נשתדל לעסוק בשני דברים:

- (א) הסבר מהלך הסוגיה - נציג הסביר לא שגרתי למחך הגمراה, הפותר, לענ"ד, את הקשיים העניינים במחך הגمراה, ועליה בקנה אחד עם פירושו התਮונה של רשיי לסוגיה (פירוש שהתקשו בו התוספות - ובצדק, לכארה).
- (ב) הסביר השיטות השונות וסידורן, כערל ללימוד הסוגיה.

ראשית, יש לעמוד על הבחנה חשובה בין נושא הדיון בסוגיה. הגمراה דנה בערוביה בשני נושאים עיקריים: (א) **דין טומאת נגעים**. (ב) **היחס בין טומאות נגעים ליתר הטומאות**. מבוכחה רבה משתררת עקב אי הבחנה בין שני נושאיה הדיוון השונים בגمراה, וקשיים רבים מתבארים לאחר עמידה על הבחנה זו.

הגمراה פותחת בתחילתה בדברי רבינו שנעוז ותנא דברי ישמעאל, ובמחלוקות רבע ואבוי בהבנת דבריהם. דוין זה קשור לשאלת היחס בין טומאות נגעים ליתר הטומאות, אך נוח יותר להבין את הסוגיה אם מתחילה בלימוד דין טומאות נגעים בגمراה, וכן נעשה.

ב. דין טומאות נגעים - הסוגיה וקשייה

בתורה בפרשת תזריע נאמר דין טומאות נגעים בגדים:

והבגד כי יהיה בו נגע צרעת בבד צמר או בבד פשתים. או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור או בכל מלאכת עור. (ויקרא יג, מז-מח)

ניתן היה כתוב "בגד כי יהיה בו נגע צרעת" או "ובגד..." מדוע התורה כותבת "והבגד" - משמע בגדי מיוחד? יתרו זה מהו מוקור לדרשות הפסוק. אומרת הגמara:

דכולי עלמא מיהת שלש על שלש בצמר ופשתים מיטמא נגעים, מנלו?

דתניא: בגד - אין לי אלא בגד, שלש על שלש מנין? תלמוד לומר: והבגד.
(שבת כו, ב)

אם כן, מפסיק זה לומדת הגמara שישעור הבגד המינימלי לקבלת טומאת **נגעים** הוא של של שלש - כשקינה המידה הוא אצבעות. (מכאן ואילך נשתמש בכינוי "אריג קטן" לבגד של של של אצבעות, ובבינויו "אריג גדול" לבגד של שלשה על שלשה טפחים, וזאת כדי למנוע את הבלבול ביןיהם). ממשיכה הגמara וمبرרת לימוד זה:

ואיא מא לרבות שלשה על שלשה! (אריג גדול) - לאו קל וחומר הוא? השთא שתי וערב מיטמא, שלשה על שלשה (אריג גדול) מיבעיא! - אי הכי, שלש על שלש (אריג קטן) נמי ליתי بكل וחומר! - אלא: שלשה על שלשה (אריג גדול) דחוין בין לעשרים בין לענינים - ATI ב الكل וחומר, שלש על שלש (אריג קטן) - לענינים הוא דחוין, לעשרים לא חזין, לא ATI ב الكل וחומר. טעמא דכתבה קרא, הא לא כתבה קרא - לא גמרין بكل וחומר.

בפשטות, כשהכתוב בתורה "בגד" הכוונה היא לבגד שלם, וכיון שישנו יתרו בפסוק "והבגד", צריך אני ללמד ממנה את החידוש הקטן ביותר ביחס לבגד שלם - והוא אריג גדול. מדוע, אם כן, לומדת הבריתיא מייתור זה את הלימוד המחודש יותר - אריג קטן! הגמara נזקקת לפחות המעבר החד בדרשה, ומסיקה שאת דין אריג גדול ניתן ללמידה بكل וחומר משתי וערב, שוגם הם מקבלים טומאות נגעים, ואין צורך ליתור מיוחד לדין זה. על כרחך פסוק זה בא למדנו את דין טומאות נגעים באrieg קטן.

גמריא זו מעוררת בפנינו מספר בעיות:

א. מדוע לא ניתן ללמידה קל וחומר משתי וערב לאrieg קטן? מסקנת הסוגיה היא שאrieg קטן אינו חמור משתי וערב, שהרי אלמלי כן ניתן היה ללמידה את דין טומאות נגעים באrieg קטן بكل וחומר משתי וערב. דבר זה אינו ברור, אדרבה, ניתן לומר שאrieg קטן למרות שرك עניינים משתמשים בו עדיף, שהרי שתי וערב הוא רק פוטנציאל, ואין לו כרגע כל שימוש קודם העיבוד שיעשה בו. כרגע חשיבותו היא כחשיבות שיח פשתן שעדיין לא נעבד - כלומר חשיבות אפסית.

ב. מגמרא זו משמעו שישנו חילוק בין בגד שלם לבין אריג גדול, ומכך שנאמר בתורה "בגד" אין אני יכול להבין שהדבר כולל אריג גדול. הנחה זו קשה עקב המשך הגמara. שם הגמara מניחה כהנחה יסוד פשוטה ש"בגד" פירושו לפחות אריג גדול, וכך בשאר הבדים אין צורך בלימוד מיוחד לבגד שלם ולימוד מיוחד לאrieg גדול. שאלת זו נשאלת כבר בתוספות וכו, בדיה ATI ב الكل וחומר, והביאה את רבינו פורת לומר שהקל וחומר מיותר וננקט רק לירוחא

דמילתא". שהרי אין הבדל בין שלשה על שלשה (אריג גדול) או חמישה על חמישה. כל אריג גדול נחשב כבגד שלם, ואין צורך למדוד بكل וחומר.

ג. לשון הגمرا: הגمرا מסיימת לימוד זה במלים "טעמא דכתבה קרא, הא לא כתבה קרא לא גמرين בכל וחומר" - מילים אלו, כאמור, מיותרות לחולוטין. סיום זה לא תרם לנו כהוא זה במהלך הסוגיה, ואין דרכה של הגمرا לסיים כך לימוד بكل וחומר. רשי"י (ד"ה טעמא דכתבה קרא) היה עיר לדברי הגمرا הללו והעיר עליהם, ויש להוסיף ולבהיר העניין.

למදנו אם כן שאריג גדול של צמר ופשתים מקבל טומאה נгуים بكل וחומר משתי וערב, ואrieg קטן של צמר ופשתים מקבל טומאה מכוח הייתור בפסוק. ממשיכה הגمرا ומבררת:

ויאמא לרבות שלשה על שלשה (אריג גדול) בשאר בגדים! אמר קרא: "בגד צמר ופשתים" - בגד צמר ופשתים - אין, מידי אחריני - לא. ויאמא: כי אימאות שלוש על שלש (אריג קטן), אבל שלשה על שלשה (אריג גדול) - מיטמא! תרי מייעוטי כתיבי "בגד צמר או בגד פשתים", חד - למעטוי משלש על שלש (مارיג קטן), חד - למעטוי משלשה על שלשה (אריג גדול).

הגمرا אומרת שלא ניתן למסוף זה טומאה בשאר בגדים, לא באrieg גדול ולא באrieg קטן, כי ישנים שני מייעוטים בפסוק.
רשי"י אומר:

ושלש על שלש (אריג קטן) בצמר ופשתים מיטמו מכל וחומר, והאי ריבוי
שלשה על שלשה (אריג גדול) אתה, ולשאר בגדים. (ד"ה ויאמא)

לכוארה דבריו תמהימים, שהרי שורה קודם לכך הסיקה הגمرا שלא ניתן למדוד כל וחומר לאrieg קטן משתי וערב, כיון שאין חזי לעשיריהם. אם כן, כיצד יכול רשי"י להניח שניתנו למדוד כל וחומר מעין זה - הרי זו סתירה לדברי הגمرا?
האמת חייבת להגיד שרש"י הוכרח לומר כן עקב המשך הגمرا. הגمرا בהמשך שואלת "ויאמא כי אימאות שלוש על שלש...". אולי המיעוט בפסוק בא למדנו שאrieg קטן בירתם הבגדים אינם מקבל טומאה. הנחת היסוד של הגمرا לטענה זו היא שבצמר ופשתים יש טומאה באrieg קטן, שאם לא כן לא הייתה התורה צריכה למעט אrieg קטן בשאר בגדים - כי בודאי עיקר דין טומאת נгуים בתורה הוא בצמר ופשתים. אם כן, מנין דעת דין אrieg קטן? הרי בשלב זה בגمرا "והבגד" בא למדנו על אריג גדול בשאר בגדים? אלא על כרחך שהגمرا סוברת שניתנו למדוד אrieg קטן בצמר ופשתים לא מלמוד בפסוק, אלא רק חומר. נמצא שדברי רשי"י הכרחיים בפשט הגمرا.

התוספות הקשו על רשי"י שדבריו סותרים את מסקנת הגمرا לעיל. הם עצם נדחו מأد בסביר הגمرا, עקב מהלך הגمرا שמכוכיה לכוארה כרש"י, ואמרו שהתרצן לא הבין את הקושיה ולכן המקשן חוזר על שאלה זו.

בכל מקרה לפחות אליבא דרש"י (וכפי שהסבירו כך פשט הסוגיה), יש להבין כיצד הגمرا חוזרת בה ממסקנתה שלא ניתן למדוד את דין טומאה באrieg קטן بكل וחומר, ומדובר.

ג. הסבר מהלך הגمرا ויישוב הקושיות

לצורך יישוב הקושיות ננסה להסביר בצורה שונה במקצת את מהלך הגمرا.

הגמרה פותחת בדרשה של תנא. הגمراה אינה מנסה לערער את דבריו, אלא לברר מה ההכרח שהביהו אותו לדרש את הפסוק דווקא בצורה זו, לעניין דין אריג קטן בצמר ופשתים שהוא חידוש גדול.

הגמרה פותחת בבירור הראשון. הנחת היסוד של בירור זה היא שאריג גדול הוא ודאי בגד, שהרי כל העולם מתייחס בלבד כזה והואינו מבטו. אולם יתכן ששחתורה כתובה "בגד" היא מተכוונת בלבד מיוחד במינו, כגון בגדי שלם. להפרכת מחשבה זו מובא הקל וחומר משתי וערב. בתורה נאמר בטומאת נגעים שם שני וערב מקבלים טומאה. מכאן יש להסיק שאין צורך בדבר בעל חשיבות מיוחדת במיננה כדי לקבל טומאה, שהרי שני וערב הוא דבר שגרתי, שאפילו חשיבות אין לו כרגע, וכל חשיבותו היא בגלל הפטנציאל העתידי שלו. אם שני וערב מקבל טומאה, קל וחומר בגד בעל חשיבות עכשווית. אם כן, כשחתורה כתובה "בגד" אין היא מተכוונת בלבד מיוחד במינו, אלא לבגד רגיל, ולכן ברור שאריג גדול מקבל טומאה.

שחתורה כתובה את דין טומאה בגדים היא מזכירה משפחות שמקבלות טומאה: משפחת הבגדים, משפחת החוטים ומשפחת כל העור. פריט שאינו שייך למשפחות הללו אינו מקבל טומאה. השאלה היא כיצד מגדרה התורה את המשפחות הללו.

תפקיד הקל וחומר משתי וערב אינו ללמד אותנו את הדין של קבלת טומאה באrieg גדול, אלא לציין את רמת החשיבות הנדרשת - להגדיר לנו בגד ששחתורה מተכוונת אליו. הסיבה לקבלת טומאה באrieg גדול אינה מושום שהוא בעל חשיבות רבה משתי וערב, שהרי הרבה דברים בעולם חשובים יותר משתי וערב ואינם מקבלים טומאה. הסיבה שאrieg גדול מקבל טומאה היא מצד היותו בגד, חלק משפחת הבגדים, וכל מה שלמדנו משתי וערב הוא שבטומאות נגעים אין צורך בחשיבות מיוחדת כדי לקבל טומאה.

CMDOMNI שבדרך זו הסבירו תוספות את הגمراה.

תוספות בסוגיה כתובים בתירוצים השני:

ויש לישיב דאייצטריך קל וחומר, דאי לאו קל וחומר זה אמין 'בגד' -
משמעות בגד שלם, אבל השטא דאייכא קל וחומר גלי אין דבכל מקום דכתיב
'בגד' הויל של שלשה (אריג גדול). (כו, בד"ה את בגד וחומר)

דברי תוספות אלו הם דברינו בדיוק, שתפקיד הקל וחומר אינו ללמד אותנו את דין קבלת הטומאה, אלא לשווות לאrieg גדול שם בגד, ובלאו הכى הוא מקבל טומאה מדין "בגד" האמור בתורה.

לפי סברזה זו, ששחתורה אינה מצריכה בלבד מיוחד במינו, היה מקום לומר שגם אריג קטן יקבל טומאה, שהרי גם הוא בוודאי בעל חשיבות עצהוית לאנשים, ועדיף משתי וערב, לפי הסברנו לעיל. על כך מшибה הגمراה שאrieg גדול ראוי בין לעשירים ובין לעניים ואילו אריג קטן ראוי רק לעניים. מה פירוש תשובה זו? אין תשובה זו מעוררת את ההנחה ששחתורה של אריג קטן רובה מזו של שני וערב, שהרי שני וערב הוא רק פוטנציאלי ואינו בו כל חשיבות מעשית כרגע לאף אדם. אלא שבאריג קטן ישנה בעיה, יתכן ואין לו שם "בגד" - אולי הוא אינו שייך כלל לקבוצת הבגדים. כבר הסברנו לעיל שלא כל מה שחייב יותר משתי וערב מקבל טומאה, אלא רק פריט שהוא חלק מאחת הקבוצות שמקבלות טומאות נגעים. יתכן, ששחתורה מגדירה כ"בגד" רק אריג שחייב בין לעשירים ובין לעניים. לכן אריג קטן, למרות שהוא חשוב יותר משתי וערב, לא מקבל טומאה, כי הוא חלק מקבוצת היסמרוטוטים' ולא

מקבוצת הבגדים. לפיכך כתבה התורה "והבגד" שמשמעו בגדי מיוחד, שאפילו בגדי שחזי רק לעניינים גם הוא קיבל טומאה. אלמוני התורה הייתה מלמדת אותנו שגם הוא שיך לקבוצת הבגדים, לא היינו יכולים לדעת שיש בו טומאה, למרות שהוא חשוב יותר משתי וערב, כי היינו אומרים שאיןו בכלל "בגד".

לאור הסבר זה ניתן להסביר גם את התוספת של הגمراה בסוף הסוגיה: "טעמא דכתיביה קרא, הא לא כתיביה קרא לא גמرين בכל וחומר". אין הכוונה שלא ניתן למדeo בכל וחומר, אלא לבדוק להיפך. מצד הקל וחומר ניתן למדeo גם הוא בעל חשיבות גדולה יותר משתי וערב. אלא, אלמוני התורה הייתה מדירה לנו שגם הוא בכלל בגדי האיינו יכולים לדעת בו את הדין לмерות הקל וחומר, כי היה מקום לומר שאינו בכלל קבוצת הבגדים. לאחר שהتورה לימדה אותנו שאrieg קטן הוא חלק מקבוצת הבגדים, ניתן להחיל עליו את הקל וחומר ולמדeo שאין צורך בגד שלם אלא מספקה אפילו חתיכת בד.

אך מהלך זה אינו הכרחי. ניתן לומר שבקבוצת הבגדים של התורה נכללים מלכתחילה כל הבגדים כולם, כולל בגדים בעלי חשיבות רק לחלק מסוימים של האוכלוסייה. אלמוני הפסק היה כותב לנו "והבגד" היינו מניחים שהכוונה היא לכל בגדי שהוא בעל חשיבות בגד. הסיבה שבגללה הגיעו למסקנה שבגד יכול להיות דבר מסוימים, היא בגלל שריאנו שהتورה חילקה והדגישה "והבגד", ומכאן שישנים מספר סוגים בגדים. מכאן נוצר שסתם בגדי הוא דווקא אריג גדול הרاءו בין לעניינים ובין לעשיריים. אבל לו יכלנו לדוש את "והבגד" לצורך אחר, להבדל אחר, למשל בין סוגים הבגדים, אז היינו מגיעים למסקנה אחרת. זהו בדיקת המשך מהלך הגمراה.

הגمراה שואלת: "ואימה לרובות שלשה על שלשה לשאר בגדים" - אולי כשהتورה כותבת "בגד" היא מתכוonta לכל בגדי שהוא, אפילו שחזי רק לעניינים, והוא ריבתה לנו "והבגד" למדנו דין טומאה לגבי סוג אחר של בד? מדוע התנה הבין את היתור בפסקוק לעניין הגדרת בגדי בדוקא? על כך מшибה הגمراה שישנם שני מיעוטים שללמידים אוותנו שבדן צמר ופשתים אך ורק על צמר ופשתים, ולא יתכן לומר שהפסקוק בא למדנו שבגד שאיןו צמר ובגד פשתים יקבל טומאה. لكن הכרחי להבין שכשהטורה אומרת לנו "בגד" היא מתכוonta לאrieg גדול, ולענין טומאת נגעים היא אמרה "והבגד" למדנו שגם אריג קטן מוגדר בקבוצת הבגדים, לעניין טומאת נגעים.

נמצא שמהלך הגمراה נועד כדי להסביר לנו שדברי התנה הם הכרחיים בהבנת הפסקוק, ולא ניתן להסביר את הפסקוק באופן שונה. כל המשך המהלך בגمراה בא לשולב את האפשרות לדוש באופן שונה את הפסקוק, ולמדנו שאופן דרישת הפסקוק בגמרה הוא הכרחי.

לפי הסברנו זה מיושותם כל הקושיות בסוגיה:

1. שאלנו מדוע בהמשך הגمراה ישנה התעלמות מוחלטת מהחילוק בין אריג גדול ובגד שלם. ההסבר פשוט הוא, שהרי לאחר שלמדנו בטומאת נגעים שאrieg גדול הוא "בגד" סתום האמור בתורה, ואין חילוק בין ובין בגדי שלם, אין צורך לחזור ולמדנו דין זה (וכך הוא לפי הסביר התוספות שהבנו לעיל).
2. שאלנו מדוע אריג קטן אינו חמוץ יותר משתי וערב. להסביר הוא שהגمراה אכן לא סוברת שאrieg קטן פחות חשוב משתי וערב. לאורך כל מהלך הגمراה אריג קטן חשוב יותר משתי וערב, שהרי זה פיסת בגדי ושתי וערב זה רק פוטנציאל. הסיבה שהגمراה אינה לומדת את

דין אריג קטן בקהל וחומר משתי וערב, היא מפני שישנה סברה לומר שאrieg קטן אינו בכלל "בגדי" האמור בתורה, ואין מקום שיקבל טומאה, שהרי ישנו דברים רבים אחרים החשובים משתי וערב אינם מקבלים טומאה מפני שאיןם בגדים, חוטים או כל עור.

3. שאלנו על אריכות לשון הגדרא: "טעמא דכתבה קרא..." ולאור דברינו ההסביר ברור. הגדרה באה למדנו שאין מדובר כאנ' בהפרכה ונילה של קל וחומר, כי הקל וחומר הוא נכוו וצדוק, אלא שצרכיהם אנו לימוד מיוחד של התורה שהאריג קטן הוא בכלל "בגדי" האמור בטומאות געיגים, כי אחרת אין טעם ללימוד הקל וחומר. ואכן, לאחר שהתורה הגדרה לנו שהוא בכלל הבגדים לטומאות געיגים, ניתן ללימוד את הקל וחומר, אלא שאז אין לו חשיבות יתרה.

4. שאלנו על רשיי שהסביר שהגדרא בחלק השני מינהה שאrieg קטן נלמד בקהל וחומר משתי וערב, היכן? הרי זה סותר את מהלך הגדרא הקודום? הנחת היסוד של הגדרא בבירור זה היא, שככל הלימוד למדנו מוקדם איינו הכרחי, ושניתן אולי ללימוד גם אריג קטן בקהל וחומר. רק בסופו של הבירור למדים אנו שהמהלך דלעיל הכרחי בדרישת הפסוק.

זהו חלקה הראשון של הסוגיה הדן בטומאות געיגים ומסביר את דיןיה של טומאה זו:

(א) היא שיכת דוקא בצמר ופשתים.

(ב) היא שיכת בין באריג גדול ובין באריג קטן.

על דיניהם אלו של טומאות געיגים אין חולק לא בין התנאים ולא בין האמוראים, וכל מחלוקתם היא רק לעניין טומאות אחרות. עובדה זו מתבקשת כיון שראינו שি�ינו הכרח לדריש את הפסוק כפי שדרשו התנא.

ד. היחס בין הטומאות השונות - מהלך הסוגיה

בעניין היחס בין הטומאות השונות מצינו מספר דעתות בגמרה. ישנן שלוש ברียงיות הבאות ללמד אותנו את דין טומאה ביתר הטומאות. כמו כן ישנו בגמרה שלשה הסברים להבנת הברียงיות, היחס ביןיהן, ומקור דיניהן. נתחיל בסקירת הברียงיות:

1. רבוי שמעון בן אלעזר

בתחילת הסוגיה מובאים דברי רבוי שמעון בן אלעזר:

תניא, רבוי שמעון בן אלעזר אומר: כל היוצא מן העץ - אין בו משום שלש על

שלש, ומסכין בו, חוץ מפשתן.

ברียงיתא לא נאמר מה מקורו של רבוי שמעון בן אלעזר לדין זה. בפשטות, רבוי שמעון בן אלעזר לא חילק בין הטומאות השונות, ואמר שככל הטומאות שישין בהן דין שלש על שלש אכבעות לקבלת טומאה, הדבר נכון רק בפשטו ולא ביתר החומריים היוצאים מן העץ. אמנים לפי החמשך למדים אנו שדין זה נכוו גם בצמר ולא רק בפשתים שהרי התורה לא חילקה ביניהם.

2. תנא דברי ישמעאל א

תנא דברי ישמעאל הראשון מובא על ידי אבי¹.

תנא דברי ישמעאלמאי היא - דתני דברי ישמעאל: הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם, ופרט לך כתוב באחד מהן צמר ופשתים, מה להלן - צמר ופשתים, אף כל - צמר ופשתים.

כלומר, תנא דברי ישמעאל לומד שבטומאות נגעים נאמר צמר ופשתים דזוקא, ואם כן בכל מקום אחר בתורה כמשמעותו "בגד", הכוונה היא דזוקא לצמר ופשתים ולא לכל חומר אחר. המקור לדבריו הוא לימוד בבניין-אב מטומאות נגעים לכל התורה כולה.

3. **תנא דברי ישמעאל ב**

בஹש הסוגיה מובא לנו עוד תנא דברי ישמעאל הדן בטומאות שרצים:

...דתני דברי ישמעאל: "...בגד" - אין לי אלא בגד צמר ופשתים, מנין לרבות צמר גמלים וצמר ארנבים נוצה של עזים והשiran והכלך והסריקון - תלמוד לומר "או בגד".

לפי תנא דברי ישמעאל זה, בטומאות שרצים שייכים דיני טומאה גם ביתר הבגדים ולא רק בצמר ופשתים.²

בהסביר שיטותיהם נחלקו האמוראים בגמרא, ויש בזה שלוש שיטות:

1. **אבי**

בהבנת דברי אבי יש להתייחס למספר נקודות:

(א) אבי בתחילת הסוגיה סובר שתנא דברי ישמעאל ורבי שמעון בן אלעזר אמרו דבר אחד. בדרך כלל פירושו של אמרו דבר אחד הוא שהם אמרו דין זהה, אך כאן רשיי (כו, בד"ה רבי שמעון בן אלעזר) מסביר שלאמלוי היה רבי שמעון בן אלעזר סובר כתנא דברי ישמעאל לא היה יכול ללמוד את דיןו. ככלומר המקור לדברי רבי שמעון בן אלעזר הוא התנא דברי ישמעאל. מדבריו משמע שישנה זהות בין דברי רבי ישמעון בן אלעזר לתנא דברי ישמעאל אי.

(ב) אבי סובר שתנא דברי ישמעאל אי חולק על דברי תנא דברי ישמעאל בו. תנא דברי ישמעאל אי סובר שבגד הוא רק צמר ופשתים. בטומאות שרצים נאמר "בגד" - סימן בטומאות שרצים שייכת רק בצמר ופשתים, ואילו התנא דברי ישמעאל השני סובר בטומאות שרצים שייכת בכל סוג הבדים.

(ג) בדברי הגמרא נאמר שלפי אבי לא ניתן לומוד מטומאות נגעים לכל התורה כולה בבניין אב. עניין זה מצරיך ביאור. אבי דין בדברי תנא דברי ישמעאל אי ורבי שמעון בן אלעזר, ולכארה מפורש בדברי תנא דברי ישמעאל אי שהוא לומד בבניין אב מטומאות נגעים לכל התורה כולה ש"יבגד" הוא צמר ופשתים. בפתרונות נראה שלימוד זה הוא בנין אב. וקשה, שהרי הגמara הסבירה שלא ניתן לומוד מטומאות נגעים בנין אב לתורה כולה. אלא על כרחך

1. על פי דברי רשיי (ד"ה רבי שמעון בן אלעזר ותנא דברי ישמעאל אמרו דבר אחד) הביא אבי את תנא דברי ישמעאל כמקור לדברי רבי שמעון בן אלעזר.

2. נשוב ונזכיר שאף לא אחד מהתנאים הללו חולק על דיני טומאות נגעים שראינו לעיל.

צריך להבחן בשני לימודים שונים במהותם האפשריים מטומאת נגעים. הלימוד הראשון הוא לעניין הגדרת "בגד". לימוד זה נבע מהעובדת שבכל מקום ומקום התורה סתמה את דבריה, ורק בטומאת נגעים היא הגדירה לנו מהו "בגד". לימוד זה אינו ביןין אב' אלא הגדירה בלבד. ביןין אב' למדים אלו פרטיז דינים וסעיפים ואילו כאן אנו מגדירים מהו בכלל בגד - לימוד זה אינו בדרך המידות שהتورה **נדרשת** בהם, אלא פשטוו של מקרא.

הסוג השני הוא הלימוד של "והבגד", שהוא ביטוי המופיע רק בטומאת נגעים, וממנו הסיקת הגمراה בדרך דרשת הכתוב שטומאת נגעים שייכת גם באrieg קטן. בכל התורה יכולה לא נאמר "והבגד", ומכאן שלא ניתן ללימוד מביטוי זה לכל התורה כולה.

תנא דבי רבי ישמעאל אי', לפא אבוי, מקבל רק את הלימוד של הגדרת "בגד" שאינו נובע מדיין מיוחד בטומאת נגעים, שהרי בכל התורה יכולה מופיע הביטוי "בגד", אך אינו מקבל את הבניין אב' של דיני הטומאה, הנובעים מהלשונו המיוחדת המופיע בטומאות נגעים.

תנא דבי רבי ישמעאל כי לעומת זאת אינו מקבל כלל את הלימוד מטומאת נגעים לכל התורה כולה, וכל טומאה נלמדת לגופה.

נמצא אם כן לפי שיטת אבוי הסבר לדברי התנאים :

רבי שמעון בן אלעזר - בכל התורה יכולה שייכת טומאה אך ורק בצמר ופשטים. דין זה יסודו בעובדה שתומאת נגעים הגדירה התורה "בגד" כבגד צמר ופשטים (כמו תנא דבי רבי ישמעאל אי').

לגביו גודל הבדיקה לא ניתן ללימוד מנוגעים אלא צריך לימוד מיוחד. בטומאות נגעים ראיו שהלימוד הוא "והבגד", ובטומאות שרוצים הלימוד הוא "או בגד" - מה שלמדו שבסכום ופשטים שייכת טומאה גם בשלוש על שלוש.

תנא דבי רבי ישמעאל ב' - לא ניתן ללימוד דבר מטומאת נגעים לכל התורה כולה. בכל טומאה למדים אנו את הדינים שלעצמם. בטומאות נגעים שייכת טומאה רק בצמר ופשטים אבל בכל גודל בגד - כפי שלמדו, ואילו בטומאות שרוצים שייכת טומאה בכל סוג הבודדים, מהריבוי של "או בגד" - אבל רק בשלוש על שלשה טפחים³.

נמצא לפי אבוי שנחקרו התנאים האם ניתן ללימוד מטומאות נגעים לכל התורה כולה, ובכל מקרה הלימוד הוא מצומצם ולא ניתן ללימוד את כל פרטי הדינים.

סיכום שיטת אבוי :

טומאות נגעים		טומאות שרוצים		צמר	ופשטים
תנא דבי רבי ישמעאל ב'	תנא דבי רבי ישמעאל אי'	מקבל (או גודל)	מקבל (או גדור ללימודו)		
מקבל	מקבל	מקבל	מקבל	שלש על שלוש (אריג קטן)	שלשה על שלשה
מקבל	מקבל	מקבל	מקבל		

3. במקרה בלימוד חידוש, נבחר החידוש הקטן יותר. קבלת טומאה ע"י אריג גדול היא חידוש קטן יותר מאשר קבלת טומאה ע"י אריג קטן (ג' על ג' אצבעות), ולכן רק את החידוש הגדל.

(בגד=שלשה על שלשה)	(בגד - לא מצד בנין אב)	(בגד=שלשה על שלשה)	(אריג גדול)	
איינו מקבל (בגד=צמר ופשתים)	איינו מקבל (אין מוקור ללימוד)	איינו מקבל (בגד=צמר ופשתים)	שלש על שלש (אריג קטן)	שאר בגדים
איינו מקבל (בגד=צמר ופשתים)	מקבל (או בגד)	איינו מקבל (בגד=צמר ופשתים)	שלשה על שלשה (אריג גדול)	

2. רבא

בגמרה מופיע שרבא שינה את דעתו. בתחילת סבר רבא שינוי מחלוקת בין רבי שמעון בן אלעזר ובין תנא דבי רבי יישמעאל אי' בעניין טומאת שרצים באrieg גדול בשאר בגדים. אולם כיוון שרבא סובר שאין מחלוקת בין תנא דבי רבי יישמעאל אי' לתנא דבי רבי יישמעאל ב' נמצא שחזר בו מדבריו - וסביר ששלשת התנאים אינם חולקים זה על זה.

לפי המסקנה דיני הטומאות מורכבים משני יסודות:

(א) ישנו בגין אב מטומאת נגעים לכל התורה כולה. בגין אב זה למדנו שני דברים:

1. "בגד" האמור בתורה הוא צמר ופשתים.

2. טומאה בצמר ופשתים שייכת גם באrieg קטן.

(ב) **טומאת שרצים**giltha לנו התורה בלמידה מיוחד, טומאה שייכת גם בשאר בגדים באrieg גדול מריבוי של "או בגד".

אבי איינו לומד בגין אב מטומאת נגעים לכל התורה⁴, וסביר שככל מה שניתן למדוד מטומאת נגעים היא הגדרת בגד בתורה - שפירשו צמר ופשתים. בכך נGED לכך סובר רבא שניתן למדוד בגין אב מטומאת נגעים גם את שיעור הבגד לקבלת הטומאה⁵.

סיכום שיטת רבא :

טומאות נגעים	טומאות שרצים		
לכל הדעות	לכל הדעות		
מקבל (והבגד)	מקבל (בגין בגין מטומאת נגעים)	שלש על שלש (אריג קטן)	צמר ופשתים
מקבל (בגד=שלשה על שלשה)	מקבל (בגד=שלשה על שלשה)	שלשה על שלשה (אריג גדול)	
איינו מקבל (בגד=צמר ופשתים)	איינו מקבל (בגד=צמר ופשתים)	שלש על שלש (אריג קטן)	שאר

.4 סיבתו המפורטת בגמרה היא שיש בנגעים צד יהודאי.

.5 בגמרה מפורט כיצד דוחה רבא את פירצת הבניין אב של אבי.

בגדים	שלשה על שלשה (אריג גדול)	מקבל (למרות שבגד=צמר ופשתינים, ישנו לימוד מיוחד מ"אובגד")	אינו מקבל (בגד=צמר ופשתינים)
--------------	-------------------------------------	--	---

3. רב פפא

לפי רב פפא, תנא דבי ישמעאל לא התכוון ללימוד לכל התורה כולה ש"בגד" הוא דווקא צמר ופשתינים, אלא רק לעניין טומאת נגעים וכלאיים. לעומת זאת למדים במבנה אב שגם אריג קטן מתקבל טומאה.

מדוברים אלו עולה :

- (א) אין מחלוקת בין שתי המימרות של תנא דבי ישמעאל. ישנו בנין אב מטומאת נגעים שגם אריג גדול וגם אריג קטן מקבלים טומאה⁶.
- (ב) בטומאות נגעים גילתה לנו התורה שהדין נכון לגבי צמר ופשתינים בלבד. בטומאות שרצים מריבוי של "או בגד" למדנו שהדין נכון לגבי כל הבגדים, ולא רק בצמר ופשתינים.
- (ג) לעומת זאת סובר רבינו שמעון בן אלעזר שטומאות שרצים באrieg קטן שייכת רק בצמר ופשתינים, ולא ביתר הבגדים⁷.

הסביר זה של רב פפא נדחה על ידי הגמרא.

6. דבר שלא נאמר באף אחד מהם במפורש, אך נובע מאופן הלימוד של תנא דבי ישמעאל אי - עיין בראשי (ז"ה הי' דרב פפא אמר).

7. הסבר זה בשיטת רבינו שמעון בן אלעזר אינו מחייב, כי ניתן לומר שאמור את דבריו רק לגבי טומאות נגעים ולא לגבי טומאות שרצים, והוא אינו חולק על תנא דבי ישמעאל. אמנם מתקובל יותר על הדעת שהוא לא חילק בין סוגיו הטומאות השונות.

סיכום שיטת רב פפא :

97

שיעור בגדים לסוגיהם בטומאות השונות

טומאות נגעים		טומאות שרצים			צמר ופשתים שאר בגדים
לכל הדעות		תנא דברי רבי ישמעאל בן אלעזר שני הشيخות		בי שמואון בן אלעזר	
מקבל (והבגד)		מקבל (בגד=בון שלוש על שלש אכבעות ובון שלשה על שלשה טפחים)	מקבל (?)	שלש על שלש (אריג קטן)	
מקבל (בגד=שלשה על שלשה)		מקבל (בגד)	מקבל (?)	שלשה על שלשה (אריג גדול)	
אינו מקבל (בגד=צמר ופשטים)		מקבל (בגד=בון שלוש על שלש אכבעות ובון שלשה על שלשה טפחים)	אינו מקבל (?)	שלש על שלש (אריג קטן)	
אינו מקבל (בגד=צמר ופשטים)		מקבל (או בגד)	אינו מקבל (?)	שלשה על שלשה (אריג גדול)	

ה. סיכום

נמצאנו למדים שנחלקו לששת האמוראים בשאלת מה בדיקות נלמד מטומאות נגעים :
 לפי אבי, כל מה שגילתה לנו התורה בטומאות נגעים הוא ש"בגד" הוא אריג גדול, אך אין ללמידה אב לימוד דיני כלשהו (לפי תנא דברי רבי ישמעאל ניתן גם ללמידה ש"בגד" הוא צמר ופשטים).
 לפי רבא ניתן ללמידה מטומאות נגעים בגין אב לכל התורה כולה ש"בגד" הוא צמר ופשטים, כמו כן הוא אריג גדול.
 לפי רב פפא ניתן ללמידה מטומאות נגעים לכל התורה כולה ש"בגד" הוא בין אריג קטן ובין אריג גדול. זאת כיון שבטומאות שרצים מצינו שגםשאר בגדים מקבלים טומאה אין הבדל גם בהם.